

tického cítenia. Úvahy o spolkových hudobných zábavách ozrejmujú dobové ponímanie pojmu hudobná zábava, ktorý nie je synonymom pre plytký masový konzum hudby, ale spája sa s predstavou inteligentného trávenia voľného času, kde je vyhradený priestor tak pre ušľachtilé múzické sklony človeka, ako aj pre brilantný vtíp a humor.

Kapitola o kultúrnej a národnostnej emancipácii prostredníctvom spolkovej činnosti predstavuje vlastne aplikáciu kategórie kolektívnych identít na oblasť hudby a rôznych foriem hudobných prejavov či rituálov. V slávnostiach, ak ich chápeme ako kondenzovanú formu rôznych kultúrnych významov, vystupuje hudba ako médium, ktoré je schopné tlmočiť rozmanité skupinové/kolektívne záujmy a v rámci nich aj idey tradície a kolektívnej pamäti. Autorka zdôrazňuje v tomto kontexte najmä hodnoty súvisiace s národnou existenciou a kultúrou, ako aj regionálnou špecifickosťou (s. 83). Tieto skutočnosti potom demonštruje na príklade hudobných slávností, ktoré v Brne organizovali tak české, ako nemecké hudobné spolky. Je pochopiteľné, že najmä jubileá významných hudobných skladateľov (ale aj iných dejateľov) ako osobností spojených s históriou príslušného národného spoločenstva sa tešili obzvlášť veľkej pozornosti. Impozantný prehľad jubilejných podujatí realizovaných hudobnými spolkami v Brne je v monografii podaný formou prehľadnej tabuľky (s. 91-96).

Vzhľadom na heterogenitu skúmaných hudobných spolkov je odpoveď na otázku o ich repertoári dosť obťažná. Autorka pri skúmaní repertoáru dospieva k názoru, že odhliadnuc od špeciálneho repertoáru si

každý spolok – trochu zjednodušene povedané – vytváral akési „konzistentné jadro“, ktoré v chronologickom pohľade dopĺňal aktuálnou a novou tvorbou. V repertoári sa však jednoznačne odrážalo národnostné hľadisko: zatiaľ čo nemecké hudobné spolky uprednostňovali nemeckú hudobnú tvorbu, ambíciou českých spolkov bolo interpretovať českých skladateľov, ktorých tvorba čoraz intenzívnejšie prenikala do medzinárodného povedomia.

Knihu dopĺňajú dva encyklopedické prehľady: malý lexikón hudobne činných spolkov v Brne (1860 – 1918) a samostatný malý personálny lexikón. Štruktúra vecných hesiel (celkovo 89 hesiel) pozostáva z krátkej histórie spolku, charakteristiky jeho zamerania, podujatí a členskej základne, vrátane vedúcich spolkových činiteľov. Výber osobností v personálnom lexikóne (74 hesiel) so štruktúrou biografica a dielo je zameraný najmä na menej známe mená, preto v ňom absentuje napríklad heslo o Leošovi Janáčkovi.

Treba podčiarknuť, že knižná monografia Jitky Bajgarovej o hudobných spolkoch v Brne v rokoch 1860 až 1918 je písaná kultivovaným a koncentrovaným štýlom. Prezentuje množstvo nových poznatkov, originálnu koncepciu a jej kvalitná typografická úprava zvyšuje jej čitateľskú príťažlivosť. Práca tematicky upriamuje pozornosť na jeden z centrálnych fenoménov hudobnej kultúry druhej polovice 19. storočia, za aký hudobné spolky treba bezpochyby považovať. Je tiež ukázkovým príkladom, ako subtilne možno interpretovať hudobnohistorické skutočnosti.

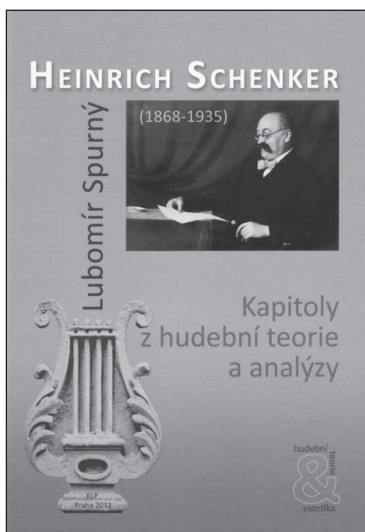
Jana Lengová

Lubomír Spurný: Heinrich Schenker (1868 – 1935): Kapitoly z hudební teorie a analýzy

Praha : KLP – Koniasch Latin Press, s. r. o., 2012, 174 s. ISBN 978-80-86791-12-8

Monografia českého muzikológa a pedagóga Lubomíra Spurného *Heinrich Schenker (1868 – 1935): Kapitoly z hudební teorie a analýzy* plynulo nadväzuje a rozvíja jeho pred-

šlú prácu *Schenker – známý neznámý*, ktorá vyšla roku 2000. Ako názov oboch prác napovedá, zaoberajú sa jedným z najvýznamnejších autorov modernej hudobnej analýzy,

rakúsko-poľským muzikológom Heinrichom Schenkerom. V predhovore autor uvádza, že reflexia Schenkerovho diela v posledných rokoch značne postúpila. Jeho analytický model zaznamenal posun od tzv. alternatívnych analytických metód v 80. rokoch smerom k všeobecne uznávanej a plnohodnotnej metóde, ktorá sa v súčasnosti aplikuje čoraz častejšie.

Cieľom práce bolo zhrnúť Schenkerov život a dielo a zasadiť ho do kontextu európskej hudobnej teórie. Publikácia sa člení na päť častí, v ktorých autor sleduje najmä biografický a teoreticko-analytický pohľad na danú problematiku.

V prvej kapitole „Život a dílo“ sa Lubomír Spurný zaoberá Schenkerovým životom – jeho detstvom, štúdiom vo Viedni a vývojom jeho osobnosti ako interpreta, skladateľa a hudobného publicistu. Schenker bol známy svojimi kritikami a názormi na skladateľov či interpretov. Spurný tu približuje Schenkerov vzťah k hudbe Johanessa Brahmsa, Richarda Wagnera či Bedřicha Smetanu, ale aj k hudobnému teoretikovi Quidovi Adlerovi. Zaujímavosťou je, že Schenkera oficiálne nikdy neprijala žiadna hudobnovzdelávacia inštitúcia a na živobytie si zarábala súkromnými hodinami hudby. Mal aj niekoľko podporovateľov-mecenášov. Autor tu načrtáva aj Schenkerovu publikačnú činnosť a teoretické dielo,

ktoré v ďalších kapitolách detailne rozvádza. Práve publikačná činnosť v časopisoch ako *Der Tonwille* či *Das Meisterwerk in der Musik* predostiera Schenkerovu hudobnú analýzu v praxi. To autor dokladá aj prepracovanou tabuľkou jednotlivých čísel časopisov a prináša zoznam analyzovaných diel. Za základné Schenkerovo dielo autor považuje trojdielnu publikáciu *Neue musikalische Theorien und Phantasien*. Niekoľko odstavcov venuje Schenkerovým žiakom, vývoju schenkerovskej školy či recepcii jeho diela v prácach súčasných muzikológov. Podotýka aj, že hudobná analýza sa v Schenkerovom poňatí stáva samostatnou vedeckou disciplínou a odčleňuje sa od náuky o skladbe.

Podstata Schenkerovej analýzy spočíva v niekoľkých základných bodoch, ktoré sa pokúsím zjednodušene vysvetliť. Jej hlavnou úlohou je snaha o zrekonštruovanie tvorivého procesu skladateľa pomocou dekonštrukcie skladby. Výsledkom analýzy je tak niekoľko vrstiev hudobného toku, ktoré Schenker nazýva *Vorsatz* (melodicko-harmonické popredie), *Mittelsatz* (základný harmonický priebeh), *Ursatz* (základný tvar skladby skladajúci sa z vrchného hlasu a basového hlasu, ktorý je tvorený pohybom stupňov I – V – I.) a *Urlinie* (základná vrstva diela). Pri detailnej analýze diel tak vychádza na povrch niekoľko druhov jednoduchých harmonických kadencií, ktoré predstavujú zredukovaný pohľad na celé dielo. Tento princíp sa však dá aplikovať len na niektoré špecifické diela historicky ohraničené tvorbou J. S. Bacha a Johanessa Brahmsa, na základe čoho je schenkerovská analýza často diskutovaná a spochybňovaná.

Najväčší priestor v monografii venuje autor vývoju teoretickej koncepcie Schenkerovej analýzy, a to v kapitolách „Harmonický koncept“ a „Organický model“. V nich poukazuje na historický vývoj kľúčových pojmov analýzy tohto druhu, ktorým je nevyhnutné porozumieť, a ponúka nám aj komentár Schenkerových žiakov k týmto pojmom. Súčasťou publikácie je niekoľko desiatok notových príkladov, ktoré zreteľne demonštrujú popisované analytické princípy. Spurný sa v texte opiera o veľké množstvo citácií, a to nielen Schenkerových diel, ale aj diel jeho súčasníkov.

Záver hlavnej časti publikácie tvorí tzv. „Čítanka textů“, v ktorej nachádzame deväť textov Heinricha Schenkeru v českom preklade a text Martina Eybla (nar. 1960) o Schenkerových pokynoch pre interpretov. Schenkerove texty nám sprostredkujú jeho názory na hudbu, tvorbu a život skladateľov Johanna Brahmsa, Bedřicha Smetanu či Eugena d'Albert. Nájde tu aj dobové recenzie viedenských uvedení Mozartovej opery *Don Giovanni* a Čajkovského *Eugena Onegina*. Mimoriadne praktický a prínosný je aj slovníček pojmov, ktorý prináša vysvetľujúci preklad Schenkerových termínov. Opiera sa o najpoužívanejšie výrazy, ktoré sa vyskytujú v prácach *Harmonielehre* (1906), *Kontrapunkt* (1910, 1922), *Der Tonwille* (1921 – 1924), *Das Meisterwerk in der Musik* (1925 – 1931) a *Der freie Satz* (1935). Slovník ponúka nemecký originál a preklad termínov v češtine, angličtine a poľštine a zároveň ich v krátkosti vysvetľuje. Pochopenie terminologickej základne Schenkerovej teórie je nevyhnuté na dokonalé pochopenie problematiky tohto spôsobu analýzy.

Samostatnú časť reprezentuje bibliografia Heinricha Schenkeru, ktorá ponúka komplexný pohľad na jeho rozsiahle dielo – samostatné tituly, edície a príspevky v časopisoch. Aj

napriek tomu, že tzv. schenkerianizmus ako istý smer a trend v súčasnej hudobnej analýze ponúka množstvo výkladov, má nepopierateľné miesto v modernej hudobnej analýze a dokáže komplementárne fungovať spoločne s inými typmi analýzy. Myslím si, že základné premisy Schenkerovej hudobnej analýzy možno úspešne aplikovať na veľké množstvo skladieb, a to nielen klasických, ale aj súčasných. Netreba však zabúdať na prvotný a základný účel hudobnej analýzy, ktorá má slúžiť na vysvetlenie podstaty hudobného diela, objasniť kompozičný proces a zámery skladateľa a napomôcť tak jeho verbalizáciu, a napokon aj interpretáciu.

Publikácia Lubomíra Spurného *Heinrich Schenker (1868 – 1935): Kapitoly z hudební teorie a analýzy* si nájde svoje miesto nielen v rukách hudobného analytika a muzikológa, ale aj interpreta. V súčasnej česko-slovenskej muzikológii ju môžeme považovať za jediné svojho druhu, a teda mimoriadne prínosnú. Poznanie nových pohľadov na hudobnú analýzu môže priniesť nové svetlo a súvislosti do práce mnohých, ktorí svoje životy zasvätili hudobnému umeniu, pochopeniu jeho štruktúry a verbalizácii jeho podstaty.

Juraj Beráts

Krekovičová, Eva – Potančok, Vladimír (Ed.): *Personálna bibliografia PhDr. Sone Burlasovej, DrSc.*

Bratislava : Eterna Press; Ústav etnológie SAV, 2013, 56 s. SBN 978-80-969259-7-1.

Soňa Burlasová (nar. v roku 1927 v Horných Otrokovciach), patrí nepochybne medzi mimoriadne osobnosti svojho odboru. Osobitým spôsobom vo svojej vedeckej činnosti prepája etnologické a etnomuzikologické poznatky do zjednoteného celku, zameriava sa na výskum ľudovej piesne vo folkloristickom kontexte – hudobnom aj slovesnom. Svoje poznatky nielen publikovala, ale aj pedagogicky prezentovala v sedemdesiatych a osemdesiatych rokoch na Katedre etnografie a folkloristiky Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave.

Počas svojej vedeckej činnosti založila S. Burlasová rukopisný piesňový archív v Národopisnom ústave SAV (v súčasnosti Ústav etnológie SAV), ktorý okrem jej terénnych výskumov obsahuje aj materiály z výskumov jej spolupracovníkov, ako aj od iných zberateľov. Medzi dôležité aspekty jej odbornej činnosti patrí zameranie sa na oblasť výskumu regionálnych hudobných štýlov, teoreticko-metodologický prístup k štúdiu ľudovej piesne, a hlavne veľký prínos vo výskume piesňových žánrov, najmä balád. Zásadnou mierou sa podieľa vo svojej vedeckej tvorbe aj na